

TUOMAS ÄYSTÖ

**PAHOLAISEN
PERILLISET**

**SATANISMIPANIIKIN
SYNKKÄ HISTORIA**

LIKE

© Tuomas Äystö ja Like Kustannus / Kustannusosakeyhtiö Otava 2025.

LIKE

Like Kustannus
Helsinki

ISBN 978-951-1-49816-2

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2025

SISÄLLYS

Johdanto ... 7

Esipuhe ... 13

I LUKU Jumalan ja vieraan pelkoa ... 25

II LUKU Taistelu muistoista ... 59

III LUKU Paniikki ja sen inhimillinen hinta ... 91

IV LUKU Hengellistä sodankäyntiä Suomessa ... 123

V LUKU Niemet ja Rinteet ... 157

VI LUKU ”Historian karmein rikos” ... 183

VII LUKU Päätymätön paniikki? ... 197

Lähteet ... 225

Viitteet ... 243

Henkilöhakemisto ... 251

JOHDANTO

PAHA ENNE POHJOIS-KARJALASTA

S Syyskuinen päivä oli puolillaan, kun kartoitus-insinööri taivalsi mustikanvarpujen lomitse kuusimetsässä. Talven 1993 hiihtosuunnistuskisat olivat näköpiirissä, joten hän oli täydentämässä maastokarttaansa kisoja varten. Suunnistusreitti sijaitsi Liperissä, pienessä maalaiskunnassa Joensuun lähistöllä.

Kartoitusinsinööri sai hommansa pakettiin ja päätti oikaista takaisin autolleen metsikössä sijainneen sorakuopan halki. Juoksuaskel katkesi äkillisesti, kun sorakuopan pohjalla odotti karmea näky. Kuopan reunalta hän erotti alhaalla makaavan nuoren naisen, joka lojui verilammikossa.

Kartoittaja ei jäänyt paikalle asiaa sen enempää ihmettelemään. Hän kiirehti autolleen, lähti ajamaan ja pysähtyi ensimmäisen asutun näköisen talon kohdalle soittaakseen poliisille. Tapauksen selvittäminen alkoi jo samana iltapäivänä.

Poliisi löysi 25-vuotiaan uhrin mahallaan makaamasta ja pahoin vahingoittuneena. Hänen kaulaansa oli viillelty, ja pisto- ja viiltojälkiä oli myös muualla kehossa. Lisäksi vainajan pään vieressä oli iso yli 30-kiloinen kivi. Kävi nopeasti ilmi, että se oli pudotettu uhrin päähän.

Poliisityö tuotti pian tulosta. Nainen tunnistettiin pienellä paikkakunnalla helposti, ja hänen tuttavapiirinsä avulla poliisi tavoitti teosta epäillyt kaksi miestä jo seuraavana päivänä. Miehet tunnustivat osallisuutensa illan tapahtumiin lähes välittömästi.

Päätekijän kotiin tehdyissä etsinnöissä poliisin huomio kiinnittyi muutamiin kummallisiin yksityiskohtiin. Veritekoon sortunut nuori mies omisti tummanpuhuvan *The Satanic Bible* -nimisen teoksen, joka on julkaistu myös suomeksi nimellä *Saatanallinen raamattu*. Muutakin samanhenkistä paholaiskirjallisuutta hänellä oli. Poliisi löysi myös kirjeitä, joista kävi ilmi, että hän oli ollut kirjeenvaihdossa ulkomaisen satanistijärjestön kanssa. Kaiken kukkuraksi hänen asunnossaan oli pirun kuvia ja kirjoituksia, joissa hän pohti muun muassa kuolemaa.

Reilun viikon kuluttua *Iltalehti* uutisoi henkirikoksesta ot-sikolla ”Saatananpalvoja murhasi raa’asti tyttöystävänsä”. Toimittaja oli saanut langan päähän Suojelupoliisin päällikkö Eero Kekomäen, jonka mukaan he suhtautuivat asiaan vakavasti. Supossa oltiin tietoisia saatananpalvontailmiöstä, johon kytkeytyneet ongelmat huolestuttivat ulkomailla laajasti. Parhailtaan Supo selvitti, miten yleistä saatananpalvonta oli Suomessa.¹

Mitä tästä tapauksesta pitäisi ajatella? Oliko veriteko osa jotain suurempaa?

Tämä kirja pyrkii vastaamaan näihin kysymyksiin. Pelkkä rikostapauksen läpivalaisu tuttuun true crime -tyyliin ei nyt riitä, vaan ensin on tehtävä kiertoajelu Yhdysvaltojen ja Suomen lähimenneisyyteen. Samalla meidän on tutustuttava usei-

siin henkilöihin, yhteiskunnallisiin mullistuksiin ja kulttuuri-ilmiöihin.

Palaamme Liperiin myöhemmin. Kun pian taas seisomme pohjoiskarjalaiseen metsään kaivetun sorakuopan reunalla, lupaan, että olemme paremmalla ymmärryksellä varustettuja. Ensiksi on syytä perehtyä laajempaan ilmiöön, jota voi kutsua nimellä *satanismipaniikki*.

ESIPUHE

PELLOILTA BRAHENPUISTOON

Minun olisi pitänyt olla jo unessa, mutta kahdeksanvuotiaan mielikuvitus laukkasi Nukkumattia nopeammin. Turhautti, koska aamulla oli herättävä kouluun varhain. Aikani sängyssä pyörittyäni lähdin hakemaan vettä. Poistuttuani omasta huoneestani näin kuvaputken kajastuksen, sillä vanhempani katselivat olohuoneessa illan viimeisiä tv-ohjelmia. Uteliaisuuttani kurkkasin nurkan takaa salaa olohuoneeseen.

Televisioruudulla pyöri tummiin kaapuihin pukeutuneita hahmoja. He seisoivat ringissä ja heiluttelivat veistä. Yksi hahmoista kantoi jonkinlaista maljaa, josta juotiin vuorotellen. Maassa paloi kynttilä ja tapahtumapaikkana oli metsä.

En oikeastaan ymmärtänyt, mistä ohjelmassa oli kysymys. Se vaikutti synkältä mutta myös jännittävältä. Luulin sen olevan jokin ulkomainen elokuva. Pian kuului kuitenkin suomenkielinen kertojaääni, mitä ihmettelin. Mielenkiintoni päättyi tähän ja painuin nukkumaan. Sain nopeasti unenpäästä kiinni, vaikka ohjelma jäi mieleeni.

Vuosia myöhemmin yläasteikäisenä näin saman ohjelman uudestaan. Silloin lamppu syttyi ja vanhemmilta salaa

nähty pätkä sai selityksen. Olin nähnyt palasen evankelis-luterilaisen kirkon vuonna 1994 julkaisemasta opetusvideosta *Saatana kutsuu minua*. Se esitettiin tuona iltana televisiossa erään keskusteluohjelman yhteydessä.

Kaavutettujen hahmojen kohtaaminen metsässä oli lama-ajan budjetilla toteutettu *musta messu*, saatanallinen rituaali. Mini-dokumentin oli tarkoitus olla varoittava esimerkki uudesta nuorisovillityksestä, saatananpalvonnasta. Tämän sanottiin johtavan jengien, huumeiden ja rikollisuuden polulle.

Aihe keskusteltiin 90-luvun aikana puhki. Omassa elämässäni tämä aktualisoitui Teuvan yläasteen liikuntasalissa, jonne nuorisoevankelista Riku Rinne oli kutsuttu kitaroineen esiintymään. Nuorison paholaisvillitykset ja muut vahingolliset aktiviteetit olivat hänen kestoaiheitaan. Rinne muun muassa tiedusteli, kuka on pelannut *Resident Evil*- tai *Doom*-pelejä, ja minähän nostin käteni iloisesti. Myöhemmin ymmärsin, että tästä ei ollut tarkoitus innostua.

Rinne tuskin olisi ollut mielissään, jos olisin kertonut, että yksi lempikirjoistani oli *Noidan käsikirja*. Minulla oli tapana selaila sitä salaa kirjaston hyllyjen välissä. Samasta paikasta löytyi kutkuttavaa lukemista myös monesta muusta aiheesta, kuten esimerkiksi kummitustarinoista ja maailman mytologioista. Kirjasto avasi maailmaa pienessä eteläpohjalaisessa maalaiskunnassa.

Muistan 90-luvun kouluvuosiltani myös muita vierailijoita, ja heissä tuntui olevan jotain samaa kuin Riku Rinteessä. He puhuivat esimerkiksi huumausaineista ja niiden vaaroista. Saatananpalvonnasta ja huumeista varoiteltiin kuin tarkoituksena

olisi ollut pelotella koululaiset kauhusta kankeiksi.

Saatananpalvonnasta kiersi koulussani huhuja, mutta ne eivät minua henkilökohtaisesti säikäyttäneet. Puhuttiin esimerkiksi mustiin kaapuihin pukeutuneista koulutuskeskuksen opiskelijoista, jotka riehuivat lähimetsissä pimeissä rituaaleissaan. Toisaalta huhuttiin, että lännempänä ruotsinkielisellä Pohjanmaalla oli erityisen kovan linjan saatananpalvojia. Jotkut taas saivat satanistin maineen pelkän tumman pukeutumisen ja hiusvärinsä vuoksi.

Huumeita sen sijaan säikähdin, vaikka itselläni ei niihin mitään kosketuspintaa ollutkaan. Pelkän huumevalistuksen kuuntelu riitti: siinä maalailtu elämä vaikutti kauheammalta kuin mikään muu. Koululaisten keskuudessa kiersi kaiken kukkuraksi urbaanilegenda ”huumetarroista”. Tämä petollinen viritys oli diilerin tapa saada kuka tahansa koukkuun: kun tarran kerran liimasi ihoon, sitä ei saanut enää irti ja näin huumausaine imeytyi kehoon. Taisin nähdä tämän tarinan vuoksi painajaisiakin.

Oma perheeni ei ollut kovinkaan uskonnollinen. He edustivat ehkä tyypillisintä suomalaisen luterilaisuuden muotoa: ”Ei tehdä tästä mitään numeroa.” Kouluaikojen kaveripiiriini kuului kuitenkin esimerkiksi lestadiolaisia, ja heidän välinsä muihin paikkakuntalaisiin olivat käsitykseni mukaan hyvät. Ulkopuolisen uteliaisuuteni he tosin herättivät. Uskonnot kiinnostivat minua ilmiönä, vaikka en henkilökohtaisesti uskonnollinen ollutkaan.

Herran nuhteen puute ei vienyt minua kovinkaan paholle teille, ainakaan uskoakseni. Koulunkäynti kiinnosti ja

vanhempani kannustivat siihen aina. Vaivannäkö ja saamani lämmin tuki poikivat ylioppilaslakini.

Nolostuttaa myöntää, että lukioikäisenä luin innoissani Dan Brownin juustoisien *Da Vinci -koodi* -romaanin. Puolustuksekseni kerron, että myös Umberto Econ laadukkaampi *Foucaultin Heiluri* -romaanin teki suuren vaikutuksen. Tämän lisäksi videopelit, kuten *Gabriel Knight* -sarja, ohjasivat tiettyjen aihepiirien pariin. Hain opiskelemaan uskontotiedettä, ja sain opiskelupaikan Turun yliopistosta vuonna 2006. Pohjanmaan peltomaisema vaihtui Turun Brahenpuistoon.

Kuuhunta saatananpalvonnasta oli tuolloin jo kaukaista menneisyyttä. Demoniasuihin sonnustautunut Lordi-yhtye voitti Euroviisut samana vuonna ja menestys tempaisi suomalaiset urheilujuhlamaiseen humuun. Pääministeri Matti Vanhanen opasti eduskunnassa kansanedustaja Esko-Juhani Tennilälle, miten sormilla tehdään pirunsarvia muistuttava hevimerkki Lordin suorituksen kunniaksi.²

Valmistuin maisteriksi vuonna 2012 ja aloin suunnitella väitöskirjaa. Olin hurautanut uskontotieteeseen ja halusin jatkaa gradun jälkeen jonkin ajankohtaisen aiheen parissa. Tällainen löytyi Suomen rikoslain eksoottisesta uskonnonpilkkipykälästä, jonka poliittisia ja yhteiskunnallisia taustoja sekä oikeuskäytäntöä lähdin perkaamaan. Lopulta vuonna 2019 väittelin uskontotieteen tohtoriksi.

Jo väitöskirjaa tehdessäni alkoi kummittelu. Menneisyyden haamu 90-luvulta morjesti uutisotsikoiden läpi. Näin jutun Ulvilan surman oikeudenkäynnistä, jossa Anneli Auerin syytettiin harjoittaneen saatananpalvontaa ja uhranneen eläimiä.³

Herran vuonna 2012, ajattelin. Tein tapauksesta merkinnän muistiinpanoihini. Samalla innostuin palaamaan yhdysvaltalaisen 80-luvun satanismipaniikin pariin tietokirjallisuuden ja tutkimusartikkelien kautta.

Muistiinpanoni saivat täydennystä vuonna 2016, kun Donald Trump yllätti voittamalla Yhdysvaltain presidentinvaalit ensimmäisen kerran ja pitkän linjan demokraattipoliitikko Hillary Clinton jäi vaaleissa toiseksi. Suurvallan johtoon nousi opportunistinen yrittäjä ja viihdetähti, jonka poikkeuksellisuutta täydensi erityisen omistautunut tukijajoukko.

Trumpia kannattaneen MAGA-liikkeen (lyhenne sanoista Make America Great Again) sisällä virinnyt QAnon-salaliittoyhteisö aktivoitui seuraavana vuonna. He uskoivat, että Trump taisteli vallan huipulla olevaa salaista eliittiä vastaan. Tämän salaliiton uskottiin pyörittävän piilossa lasten hyväksikäyttöverkostoa ja palvovan Saatanaa. Jotkut väittivät Hillary Clintonin syövän vauvoja. Trumpin oli määrä lopettaa tämä kaikki.

Maailmanlaajuinen covid-19-viruspandemia saavutti Suomen alkuvuodesta 2020. Poikkeuslakeja julistettiin ja kansalaisten liikkumisen vapautta rajoitettiin. Yhdysvalloissa fermentoituneet salaliittoteoriat tihkuivat Suomeen, ja osa kansalaisista kieltäytyi ottamasta koronavirusta vastaan kehitettyjä rokotteita. Jotkut uskoivat, että rokotteiden mukana sai ”pedon merkin” ja taustalla oli saatanallinen salaliitto.

Käynnissä näytti olevan suurten mullistusten aika. Itänaapurimme johtaja Vladimir Putin oli omaa imperiumiaan koskevien harhaisten kuvitelmiensa vallassa ja shokeerasi

hyökkäämällä Ukrainaan helmikuussa 2022. Samalla Venäjän valtiollinen propagandakoneisto jylläsi. Yksi sen väitteistä oli, että Ukraina oli satanistien hallussa ja se oli pelastettava läntiseltä ja demoniselta rappiolta.

2020-luvun puolella tapahtui myös vähemmän järjestyttäviä muutoksia, jotka ansaisivat paikkansa ”satanismipaniikin paluu?” -nimisessä muistiinpanokokonaisuudessa. Suomalainen lehdistö alkoi julkaista 90-luvun paholaispeloista nostalgisia muistelujuttuja, joissa kuvailtiin takavuosien ylilyöntejä jopa itseironisesti. Tapahtumista oli kulunut jo yli kaksi vuosikymmentä, joten oli jo aikakin palata menneisyyden demonien pariin.

2020-luvun alussa Suomessa riitti omiakin mörköjä. Keskustelu nuorison ongelmista, kuten väkivallasta, päihteidenkäytöstä ja jengiytymisestä, sai minut nostalgiseksi. Nuorten sanottiin pukeutuvan tummanpuhuvaan ”roadman”-tyyliin, kuuntelevan arveluttavaa rap-musiikkia ja paikoin jopa jengiytyvän ja siirtyvän rikollisuuden poluille. Puhuttiin vaarallisesta nuorisokulttuurista. Myös todellisia nuorisoa koskevia ongelmia oli, mutta niistä tehdyt vauhdikkaat mediatulkinnat ja aikuisten hätääntyminen nostivat kulmakarvani refleksiomaisesti. Tämä laittoi pohtimaan, että ehkäpä menneisyys auttaisi jälleen kerran nykyhetken tulkinnassa.

SUUNTIMA PIMEILLE POLUILLE

Keväällä 2022 päätin, että satanismipaniikista on tehtävä tietokirja. Suomeksi aiheesta oli tehty lehtijuttujen ja muutamien lyhyempien tekstien ohella kaksi väitöskirjaa: Titus Hjelman *Saatananpaltvonta, media ja suomalaisen yhteiskunta* (2005) ja Merja Hermosen *Pimeä hehku: Satanismi ja saatananpaltvonta 1990-luvun suomalaisessa nuorisokulttuurissa* (2006). Kristillistä kirjallisuutta Paholaisesta ja tämän ystäväistä oli toki paljon, mutta tällaisten opusten kohdeyleisö ja näkökulma on varsin rajallinen.

Vielä puuttui yleistajuinen teos, josta selviäisi koko satanismipaniikin tarina Yhdysvalloista Suomeen asti. En ollut yksin ajatukseni kanssa. Innostuin kuullessani, että myös tietokirjailija Katri Ylinen aikoi käsitellä aihetta teoksessaan *Saatanallinen paniikki* (2024). Oli korkea aika penkoa aihe juuriaan myöten. Satanismipaniikin perkaus auttaisi ymmärtämään myös nykypäivän vakiovääntöjä nuorisosta, yhteiskunnasta ja kulttuurista.

Teokseni on kirjoitettu kenelle tahansa aiheesta kiinnostuneelle, mutta sen taustalla vaikuttaa oman tieteenalani eli uskontotieteen näkökulma. Ala ei ole kovin tunnettu, toisin

kuin vaikkapa teologia. Uskontotieteen lyhyeksi luonnehdinnaksi riittääköön, että se tarkastelee uskontoja ja niihin kytkeytyviä asioita niiden ulkopuolelta, akateemisesta näkökulmasta käsin. Uskontoa käsitellään uskontotieteessä hieman samaan tapaan kuin vaikkapa politiikantutkimuksessa käsitellään politiikkaa tai historiatieteessä menneisyyttä.

Uskonto on aihepiiri, josta useimmilla ihmisillä on jokin mielipide. Myös vahva näkökulma voi olla valmiina. Uskontotieteilijöiden tapa käyttää esimerkiksi tuttuja käsitteitä poikkeaa arkipuheessa totutusta, mikä voi aiheuttaa kitkaa. Olen tavannut useammankin kristityn, joka ei pidä siitä, että uskontotieteilijät kutsuvat ehtoollista rituaaliksi – vaikka se ammattisanastoni näkökulmasta on sellaiseksi määriteltävissä.

Vastaavanlaista jännitettä osaan ennakoida tavasta, jolla käytän käsitteitä *satanismi* ja *saatananpalvonta*. Näiden erotaminen toisistaan vakiintui suomalaisessa keskustelussa 90-luvulla. Saatettiin sanoa esimerkiksi, että satanistit olivat omissa oloissaan pohdiskelevia henkilöitä ja saatananpalvojat rikollisjengiläisiä. Kyseinen eronteko vaikuttaisi olevan paljolti suomalainen erikoisuus. Englanninkielisessä tutkimuskirjallisuudessa käytetään yleensä vain yhtä termiä *Satanism*.⁴

Olen tietoinen, että näiden käsitteiden avulla identifioituville tämä erottelu voi yhä olla tärkeä. Tästä huolimatta päätin käyttää tässä teoksessa kansainvälisen käytännön mukaisesti vain yhtä termiä, satanismi.⁵ Viittaa sillä aivan kaikkeen liikehdintään ja perinteeseen, jossa kristinuskon personoitu paha nähdään jossain merkityksessä positiivisena ja maailmankuvan kannalta oleellisena asiana. Suomea koskevassa

osiossa en kuitenkaan voinut täysin välttyä saatananpalvontatermin käytöltä, koska niin moni siitä 90-luvulla puhui.

Kirjani etenee pitkälti aikajärjestyksessä. Aloitan tarinani Yhdysvalloista ja selostan sikäläisen satanismipaniikin taustat ja tärkeimmät piirteet. Tämän jälkeen siirryn Suomeen, joka saa vastaavan käsittelyn. Lopuksi vedän asioita yhteen ja pohdin, mikä merkitys tällä kaikella on 2020-luvulla.

Arveluttavia lukuhetkiä.

I LUKU

Jumalan ja vieraan pelkoa

SOITELLEN KYLMÄÄN SOTAAN

Vappupäivää edeltäneenä yönä, 1. toukokuuta 1966, Anton LaVey ajeli päänsä kaljuksi ja julistautui San Franciscossa juuri perustamansa Saatanan kirkon ylipapiksi. Rituaalista käynnistyi hänen kalenterissaan myös uusi ajanlasku, kun LaVey nimesi vuoden 1966 ensimmäiseksi Saatanan vuodeksi.

Kolme vuotta myöhemmin Anton LaVey julkaisi *Saatanallisen raamatun*, jonka sivuille hän oli koonnut satanismin perusteet ja keskeiset rituaalit. Teoksesta tuli todellinen kesto-hitti, ja LaVeyn näyttävät tempaukset toivat kirkolle runsaasti julkisuutta.

Tosiasiassa Saatanan kirkon aktiivinen ydinjoukko oli varsin pieni, mutta liikkeen vaikutus ulottui laajemmalle. Anton LaVey on historiallisesti merkittävä hahmo, koska hän teki ensimmäistä kertaa satanismista varsinaisen uskonnollisen liikkeen. Näin ainakin, jos uskonnollisella liikkeellä tarkoitetaan edes jossain määrin vakiintunutta oppia, rituaaleja ja sosiaalista rakennetta johtajineen ja seuraajineen. Moni uskontotieteilijä luokittelee Saatanan kirkon *uudeksi uskonnolliseksi liikkeeksi*.⁶